

Ivana Gis

435. GODIŠNJICA ROĐENJA I 360. GODIŠNJICA SMRTI BARTOLA KAŠIĆA

Bartol Kašić, poznat ponajprije kao pisac prve hrvatske gramatike, rođen je na otoku Pagu 15. kolovoza 1575. godine. Rano je ostao bez oca pa je o njemu skrbio ujak, zanimanjem svećenik. Po završetku općinske škole odlazi 1590. godine u Loreto gdje se nastavlja školovati u ilirskom kolegiju koji su vodili isusovci. Već 1595. godine stupa u isusovački novicijat. Tri godine poslije, 1598., imenovan je učiteljem gramatike na isusovačkom Rimskom kolegiju, a 1606. zaređio se za svećenika. Od 1609. do 1612. propovijeda u Dubrovniku, a potom ga papa šalje na prostore pod turskom vlašću (Bosna, smederevski sandžakat, Beograd, Srijem, Vukovar, Osijek), a tamo boravi do 1614. Do 1618. ponovno boravi u Loretu i to kao ispovjednik, nakon čega kreće na drugo misijsko putovanje (Osijek, Valpovo, Beograd, Srijem, Temišvar). 1620. ponovno je u Dubrovniku gdje će se zadržati do 1633. kada odlazi u Loreto. Tamo godinu dana ponovno služi kao ispovjednik i konačno odlazi u Rim gdje ostaje do kraja života. Umro je 28. prosinca 1650.

Kašićev opus čine prijevodi, preradbe i originalna djela uglavnom nabožne tematike. Čitavo njegovo književno djelovanje odraz je katoličke obnove i isusovačke škole, što se vidi iz naslova preradbi: *Način od meditacioni i molitve koja se čini pametju našom* (1613.), *Istorija Loretana od svete kuće Bogorodičine* (1617.), *Život sv. Ignjacija* (1623.), *Perivoj od djevtstva* (1628.), *Zrcalo nauka krstjanskoga* (1631.), *Nauk krstjanski kratak* (1633.), *Život sv. Frančeska Saverija* (1637.), *Život Gospodina našega Isukrsta*, *Život pričiste Bogorodice vazda Divice Marije* (1638.). Od prijevoda treba istaknuti *Ritual Rimski* (1640.), prijevod Kempenčeva djela *Nasljeduj Krista*, s naslovom *Tome od Kempisa pismo od nasledovan'ja Gospodina našega Jezusa* (1641.), prijevod lekcionara *Pistule istomačene iz misala novog rimskog u jezik dubrovački* (1641.), te prepjev pedeset psalama naslovljenih *Pjesni duhovne od pohvala Božjijeh* (rkp. 1634.), a posebice prijevod *Biblije*.

Godine 1599. povjeren je Bartolu Kašiću da sastavi priručnu gramatiku hrvatskoga jezika za potrebe Ilirske akademije na Kolegiju u Rimu. Predstavnici isusovačke škole isticali su da se u pisanju treba preuzeti najrašireniji i opći govor pa je ovaj isusovački đak pisao svoju gramatiku vođen tim načelom. Kao čakavcu, u tim počecima njegova pisanja, nije mu išla od ruke upotreba štokavskog narječja, već je kodificirao čakavsko narječje s elementima štokavskog. Tek putujući kao misionar upoznao se pobliže s raširenošću štokavštine pa je ona sve dosljednija u njegovim kasnijim djelima, posebice u prijevodu *Svetog pisma* (gdje štokavsko narječje naziva *bosanskim*), kao i u prijevodu *Rituala*. Ističući da treba pisati jezikom koji svatko može razumjeti, napravio je jasan korak prema jezičnoj standardizaciji.

Preporukom pape Klementa VIII. da se započne sa studijem ilirskog jezika otvorilo se pitanje gramatike iz koje bi se učilo, a tu se najvećim gramatičarskim znanjima istaknuo upravo Bartol Kašić. Njegova je gramatika iz 1599. godine, nešto skraćena, tiskana 1604. pod naslovom *Institutionum linguae illyricae libri duo* kao prva gramatika hrvatskog jezika. Budući da u tom poslu nije bilo prethodnika u hrvatskome jeziku, našao se Kašić pred velikom zadaćom. Ime jezika – *ilirski* preuzeto je iz antičke tradicije, a to je ime bilo uobičajeno za ono vrijeme. Vođen latinskim gramatičkim modelom najprije razmatra pitanje grafije i suodnos fonem-grafem, središnji je dio posvećen deklinacijama i konjugacijama, a na kraju navodi dvanaest sintaktičkih pravila uglavnom vezanih za problem sročnosti. Uzori su mu u tom poslu bili uglavnom Emanuel Alvarez, Aldo Manucije i Donat.

Posebno mjesto među piscima 17. stoljeća pripada mu ponajviše zbog opsežnog i raznovrsnog opusa, ali je uobičajeno da se za Bartola Kašića vežu počeci hrvatskog jezikoslovlja upravo zbog autorstva gramatike čiju vrijednost nitko ne može osporiti. Pripada najznačajnijim Hrvatima od pera na čitavom području svoga književnog djelovanja.